

รายงาน

การประเมินผลการดำเนินงาน

ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ

โดย

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เสนอ

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

2542

บทคัดย่อ

การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแบบ เศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงผลสัมฤทธิ์ในการ ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในมาตรการต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหา วิฤติเศรษฐกิจตกต่ำ ทั้งนี้ เพื่อนำผลการศึกษามาปรับปรุงการดำเนินงานตามโครงการอัน เนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติให้เกิดประสิทธิภาพและประ สติธิผลต่อไป โดยกรมการปกครองได้แต่งตั้งคณะทำงานฝ่ายติดตามประเมินผลโครงการอัน เนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งมี รองอธิบดีกรมการปก ครอง ฝ่ายบริหารราชการทั่วไป เป็นประธาน มีหน้าที่ติดตามประเมินผลการดำเนินงานตาม โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ

คณะทำงานฝ่ายติดตามประเมินผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ ได้มีมติดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดการประเมินผล โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบ พอเพียงเฉลิมพระเกียรติ โดยมีเกณฑ์ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน 9 มาตรการ 53 ตัวชี้วัด
2. จัดทำแบบสอบถามระดับหมู่บ้าน เพื่อรายงานผลระดับหมู่บ้าน โดยให้นาย อำเภอ/ปลัดอำเภเป็นผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เป็นผู้รับรองความถูกต้องของข้อมูลในแบบ สอบถามด้วยตนเอง
3. จัดทำแบบรายงานผลระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ เพื่อรายงานผลระดับอำเภอ/ กิ่งอำเภอ โดยปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เป็นผู้รับรองความถูกต้องของข้อมูลใน แบบรายงานผลด้วยตนเอง
4. ให้ผู้ตรวจราชการกรมการปกครองในแต่ละเขต แนะนำ กำกับดูแลการรอก แบบสอบถาม และแบบรายงานผลให้แก่ละอำเภอ/กิ่งอำเภอ ให้ครบถ้วน ถูกต้อง และแล้วเสร็จ ภายในระยะเวลาที่กำหนด
5. ให้สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น ดำเนินการจัดพิมพ์ จัดส่ง และรวบรวม แบบสอบถามและแบบรายงานผล ส่งให้ฝ่ายเลขานุการคณะทำงานฯ

B

กรมการปกครองกำหนดให้จ้งมหาวิทยาลัย/สถาบันวิชาการ ดำเนินการ ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามและแบบรายงานผลดังกล่าว เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรง ความเชื่อถือได้ จึงเห็นชอบให้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดำเนินการ ทั้งนี้ เพื่อจะได้รับประโยชน์จากการรายงานผลในด้านการยอมรับของสาธารณชน และสื่อมวลชน ควบคู่กับการนำเรียนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และประธานที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครองได้รับแบบรายงานผลระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ และแบบสอบถามระดับหมู่บ้าน ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2541 ถึงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2542 รวม 24 ครั้ง โดยได้แบบรายงานผลระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ รวม 875 อำเภอ/กิ่งอำเภอ และแบบสอบถามระดับหมู่บ้าน จำนวน 15,787 หมู่บ้าน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ประเมินผลและจัดทำรายงานต่อไป

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ดำเนินการวิเคราะห์ประเมินผลจัดทำรายงานและจัดส่งรายงานดังกล่าวมาให้กรมการปกครอง ซึ่งนำเสนอโดย รศ.ดร.สุรัชย์ ศิริไกร รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดำเนินการประเมินผล สามารถสรุปตัวชี้วัดที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนี้

ที่	ประเด็น	จำนวนตัวชี้วัดที่ประสบผลสำเร็จ	จำนวนตัวชี้วัดที่ไม่ประสบผลสำเร็จ
1.	การเกษตรผสมผสาน (ทฤษฎีใหม่) และการเกษตรยั่งยืน	5	-
2.	การจัดลานค้าชุมชนและตลาดนัดชุมชน	7	-
3.	การพัฒนาเครือข่ายร้านค้าชุมชน	6	-

ที่	ประเด็น	จำนวนตัวชี้วัด ที่ประสบผลสำเร็จ	จำนวนตัวชี้วัด ที่ไม่ประสบผลสำเร็จ
4.	การพัฒนากลุ่มอาชีพ การปลูกพืช สมุนไพร และแพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การ แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาแหล่งชุมชนโบราณ เพื่อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและ อนุรักษ์ประวัติศาสตร์และ โบราณคดี	4	-
5.	การจัดทำผังเครือข่ายองค์กร ชุมชน	7	-
6.	การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน	7	-
7.	ประชาคมอำเภอ	3	1
8.	การจัดตั้งศูนย์บริการแบบ เบ็ดเสร็จ	4	-
9.	การระดมทุนหรือจัดตั้งกลุ่มออม ทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เป็น เงินทุนหมุนเวียน	9	-
	รวม	52	1

จำนวนหมู่บ้าน/ประชาชน และครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ มีดังนี้

D

มาตรการ	จำนวน (หมู่บ้าน)	จำนวน (คน)	จำนวน (ครัวเรือน)
1.การเกษตรผสมผสาน (ทฤษฎีใหม่) และการเกษตรยั่งยืน	11,724	486,540	486,540
2.การจัดลานค้าชุมชนและตลาดนัดชุมชน	3,642	371,327	121,786
3.การพัฒนาเครือข่ายร้านค้าชุมชน	3,956	308,134	84,517
4.การพัฒนากลุ่มอาชีพ การปลูกพืชสมุนไพรและแพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาแหล่งชุมชนโบราณเพื่อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และโบราณคดี	10,677	507,571	384,183
5.การจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน	3,008	287,513	42,511
6.การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน	5,941	315,828	117,751
7.ประชาคมอำเภอ	5,078	239,134	64,251
8.การตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จด้านการเกษตร	4,327	253,652	80,591
9.การระดมทุนหรือจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เป็นเงินทุนหมุนเวียน	13,704	747,722	501,597

ผลการดำเนินการตาม 9 มาตรการดังกล่าว ทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และมีอาหารครบถ้วนเพียงพอต่อการบริโภคเพิ่มขึ้น 57439 ครัวเรือน สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กรมการปกครองกำหนดไว้

จากข้อสรุปผลการศึกษาวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถนำเสนอข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติได้ ดังนี้

1. ระดับนโยบาย

1.1 กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบให้ชัดเจน และกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันรับผิดชอบในการดำเนินการ

1.2 ผู้ปฏิบัติต้องถือเป็นงานประจำ มิใช่งานฝากควรสนับสนุนด้านบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถอย่างจริงจัง ควรสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างจริงจังและเพียงพอ และควรสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นให้เพียงพอ

1.3 หน่วยงานระดับเหนือควรให้ความสำคัญและสนับสนุนอย่างเต็มที่ เพื่อให้การดำเนินงานครบทั้ง 9 มาตรการ ในแต่ละตำบล/อำเภอ

2. ระดับปฏิบัติการ

2.1 ควรมีความจริงจังในการสนับสนุนการดำเนินงาน โดยการประชาสัมพันธ์รายละเอียดให้ประชาชนทราบ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังจากประชาชน มีการอบรมผู้เกี่ยวข้องกับมาตรการต่าง ๆ ให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง

2.2 ควรมีการประสานงานระหว่างองค์กรต่าง ๆ อย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดการประสานร่วมมือกันอย่างจริงจัง และพยายามใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด มากกว่าการขอความช่วยเหลือจากส่วนกลาง และ ระดับอำเภอต้องสนับสนุน และผลักดันให้มีการดำเนินงานครบทั้ง 9 มาตรการ ในแต่ละตำบล

3. ระดับมาตรการ

3.1 การเกษตรผสมผสาน (ทฤษฎีใหม่) และการเกษตรยั่งยืน

1) ควรมีการฝึกอบรมให้เกษตรกรมีความมุ่งมั่น/เกษตรกรมีความใส่ใจในการดำเนินการ/เกษตรกรมีเงินทุนสำรองเพียงพอ/เกษตรกรมีความรู้ความสามารถในการทำไร่ การทำนา และการทำสวนควบคู่กัน

2) ควรกำหนดเทคนิคพิเศษในการประยุกต์ใช้กับเกษตรกรที่มีจำนวนที่นา มีน้อย/ที่นาเป็นที่เช่า (เจ้าของเดิมไม่ยินยอม)/มีระบบชลประทานดีอยู่แล้ว และไม่มีเงินทุน

3.2 การจัดลานค้าชุมชนและตลาดนัดชุมชน การพัฒนาเครือข่ายร้านค้าชุมชน และการระดมทุนหรือจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน

1) ควรรวมมาตรการทั้ง 3 มาตรการ เนื่องจากประชาชนในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มเพื่อระดมทุนโดยจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อให้เป็นเงินทุนหมุนเวียน ลักษณะกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อให้เป็นเงินทุนหมุนเวียน มีการพัฒนาเป็นร้านค้าชุมชน โดยมีเครือข่ายในลักษณะของการจัดลานค้าชุมชน และตลาดนัดชุมชนในบริเวณร้านค้าชุมชนนั้น ๆ เพราะมาตรการทั้ง 3 ประการ จึงไม่สามารถจำแนกได้ชัดเจนในทางปฏิบัติ

2) ควรสนับสนุนการใช้กลุ่มสตรีและเยาวชนในพื้นที่ดำเนินการ เนื่องจากดำเนินการต้องการความละเอียดและความรอบคอบด้านการบัญชี การเงิน ซึ่งกลุ่มสตรีจะมีความถนัดมากกว่า ประกอบกับการเป็นแม่บ้าน ทำให้มีเวลาในการดำเนินการมากกว่าพอบ้าน

3) ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพด้านระดับความสามารถด้านการตลาดและธุรกิจ ทำให้การขยายตัวและการพัฒนามาตรการทั้ง 3 มาตรการ ขยายตัวระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด โดยมีความสัมพันธ์ในลักษณะแนวตั้ง (Vertical) ควบคู่กับความสัมพันธ์ระหว่างตำบล อำเภอ และจังหวัด ในลักษณะแนวนอน (Horizontal)

3.3 การพัฒนากลุ่มอาชีพ การปลูกพืชหมุนเวียนและแพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาแหล่งชุมชนโบราณเพื่อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ การอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และโบราณคดี ควรสนับสนุนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพ นอกเหนือจากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพราะการดำเนินการอื่น ๆ ตามมาตรการนี้ไม่มีผู้เชี่ยวชาญและผู้ชำนาญการสนับสนุนการดำเนินการเพียงพอที่สามารถให้ประชาชนในหมู่บ้านมีความรู้ความชำนาญการ และมีความสำนึกและความตระหนักในการปลูกพืช แพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การพัฒนาแหล่งชุมชนโบราณเพื่อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ การอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และโบราณคดี

3.4 การจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน

1) ควรมีความชัดเจนด้านนโยบาย แนวทาง วิธีการและเทคนิคการปฏิบัติการ ทำให้ผู้ปฏิบัติในระดับอำเภอและตำบลมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติ

2) ควรมีการประยุกต์มาตรการกับวิถีทางของประชาชนในหมู่บ้าน ที่มีการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าว แต่เป็นการดำเนินการในวิถีของประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เครือข่ายองค์กรชุมชนเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนที่

เกี่ยวข้องกับมาตรการที่ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ เทบทั้งสิ้น

3.5 การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

- 1) ควรประยุกต์โครงสร้างและการดำเนินงานของคณะกรรมการผู้ใช้น้ำ
- 2) ควรให้ส่วนราชการสนับสนุน เช่น การชดเชยค่าขาด การกำจัดวัชพืชในแหล่งน้ำ และการขุดลอกแหล่งน้ำที่ตื้นเขิน
- 3) ควรมีการจำแนกให้เห็นความสำคัญ และความแตกต่างของแหล่งน้ำขนาดเล็ก กระจายตามการดำเนินการเกษตรผสมผสานและการเกษตรยั่งยืนที่มีความแตกต่างในเรื่องใจและความจำเป็น และความเหมาะสมอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ที่แตกต่างกันด้านเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

3.6 ประชาคมอำเภอ

- 1) ควรเน้นให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการตรวจสอบควบคุมกับการดำเนินการในลักษณะการร่วมมือกับราชการบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อการทำกิจกรรมและการพัฒนาร่วมกัน
- 2) ควรผสมผสานกับโครงสร้าง และกระบวนการของคณะกรรมการหมู่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบลมากกว่าเป็นโครงสร้างและกระบวนการของประชาคมโดยเฉพาะ

3.7 การจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จด้านการเกษตร

- 1) ควรปรับวิธีการจัดตั้ง เพราะที่ผ่านมาเป็นการแอบแฝงในสำนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และไม่มีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรอบรู้ทางด้านให้คำแนะนำ เนื่องจากปราชญ์ชาวบ้านมีความรู้ความชำนาญด้านการเกษตรเฉพาะทางหรือบางด้าน แต่ปราชญ์ชาวบ้านจะเป็นผู้ประสานงานกับเกษตรตำบลและเกษตรอำเภอ
- 2) ควรมีการสนับสนุนและการร่วมมือ เกษตรอำเภอ เกษตรตำบลอย่างจริงจัง เนื่องจากผู้ปฏิบัติเห็นว่ามี การดำเนินการอยู่แล้ว โดยผ่านโครงการและกระบวนการของสำนักงานเกษตรอำเภอ และสำนักงานเกษตรตำบล

4. ระดับอื่น ๆ

4.1 ควรปรับปรุงแบบสอบถามและแบบรายงานใหม่เพื่อให้สามารถประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลระดับภาค/จังหวัด และอำเภอ ได้อย่างจริงจัง ทั้งนี้ เพื่อกำหนดนโยบาย วิธีการ และมาตรการเฉพาะกรณี

4.2 ควรมีการประเมินผลอีกครั้งเพื่อเทียบเคียงกับผลการประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้

4.3 ควรมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินการ ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติให้เกิดผลต่อเนื่อง เป็นระบบ และครบวงจรมากกว่านี้

5. ระดับการบริหารการจัดการ

5.1 การดำเนินการควรมีความเป็นระบบและครบวงจรมากกว่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรกำหนดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง คือ ระดับกระทรวงมหาดไทย มีปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้อำนวยการโครงการ ระดับจังหวัดมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อำนวยการโครงการ ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอมีนายอำเภอและปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอเป็นผู้อำนวยการโครงการ และระดับตำบล/หมู่บ้าน มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้จัดการ เพื่อให้การดำเนินการมีเอกภาพการบริหารและการประสานงานที่ชัดเจนและเป็นทางการ

5.2 การดำเนินการทั้ง 9 มาตรการ ควรกำหนดแนวทางการบริหารที่ชัดเจน โดยจำแนกเป็น นโยบาย แผน โครงการ วิธีการดำเนินการ การกำหนดตัวชี้วัด บทบาทและหน้าที่ของผู้ดำเนินงาน ผู้ร่วมดำเนินงาน และงบประมาณหรือกองทุนสนับสนุน เพื่อให้นโยบายมีการปฏิบัติ ทั้งนี้ บทบาทของระบบราชการที่เกี่ยวข้องควรปรับเปลี่ยนจากผู้ขึ้นเป็นผู้ร่วมดำเนินการกับประชาชนในลักษณะประชาคม นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินการกำหนดหลักสูตรเพื่อการอบรมและวิจัย การประเมินผล

5.3 การดำเนินการด้านการเกษตรผสมผสาน (ทฤษฎีใหม่) และการเกษตรยั่งยืน ควรพิจารณาแนวทางปฏิบัติที่แตกต่างกัน โดยมีเงื่อนไขดังนี้

- 1) เกษตรกรที่ยั่งยืนแข็งแรง กับเกษตรกรที่ไม่ยั่งยืนแข็งแรง
- 2) พื้นที่ที่มีระบบชลประทานสนับสนุน กับไม่มีการสนับสนุน
- 3) เกษตรกรที่มีที่นาของตนเอง กับ นาเช่า (ผู้เช่านา)
- 4) การมีเงินทุนสนับสนุน กับ ไม่มี กับกองทุนดอกเบี้ยต่ำ

5) พื้นที่ฝนตกมาก กับ พื้นที่ฝนตกน้อย

5.4 การจัดลานค้าชุมชนและตลาดนัดชุมชน การพัฒนาเครือข่ายร้านค้าชุมชน และการระดมทุนหรือจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน ควรนำเทคนิคทางด้านเศรษฐศาสตร์ธุรกิจมาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสนับสนุนให้มีความหลากหลายของสินค้า เพื่อกระตุ้นให้มีความต้องการบริโภค การสนับสนุนให้เกิดความตระหนักในระบบสหกรณ์ที่ประชาชนในหมู่บ้านระดมทุน เพื่อเป็นเจ้าของธุรกิจร่วมกันในวิถีทางของชนบท

นอกจากนี้ควรมีการศึกษาวิจัยประเภท ลักษณะการดำเนินงาน และสถานที่ตั้งของกลุ่มออมทรัพย์ทั่วประเทศ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาดูงานของประชาชน ทั้งนี้ หากกลุ่มออมทรัพย์มีการร่วมมือกันอย่างจริงจัง การกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกรักเป็นเจ้าของควบคู่กับการเสริมสร้างประสบการณ์ด้านการจัดการก็จะเกิดขึ้น

5.5 การจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน ควรมีการปรับแนวทางและวิธีการให้เข้าถึงความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการปฏิบัติได้ของประชาชน ในลักษณะล่างขึ้นบน มากกว่าการกระตุ้นให้เกิดขึ้นจากระดับบนลงล่าง

5.6 การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ

5.7 การจัดตั้งประชาคมอำเภอ ประเด็นนี้เป็นประเด็นที่สำคัญที่สุด เพราะหากมีการดำเนินการจัดตั้งประชาคมหมู่บ้าน ประชาคมตำบล ประชาคมอำเภอ/กิ่งอำเภอ ประชาคมจังหวัดได้ มาตรการทั้ง 8 มาตรการ ก็สามารถบรรลุผล แต่ประชาคมที่เกิดขึ้นควรเป็นประชาคมของกลุ่มประชาชนที่ร่วมตรวจสอบและร่วมกิจกรรมกับประชาคมของส่วนราชการต่าง ๆ ที่มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อประชาชน และมีจิตสำนึกแห่งการร่วมมือกับส่วนราชการด้วยกันกับประชาชน

5.8 การจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จด้านการเกษตรนั้น ควรมีความชัดเจนด้านรูปแบบและวิธีการในระดับส่วนราชการ และประเด็นที่สำคัญที่สุด ปราชญ์ชาวบ้านควรมีการนิยามเชิงปฏิบัติการที่ชัดเจน ดังนี้

- 1) ปราชญ์ชาวบ้านควรเป็นผู้รอบรู้ทุกเรื่องหรือบางเรื่อง
- 2) ปราชญ์ชาวบ้านสามารถช่วยเหลือประชาชนในหมู่บ้าน หรือระหว่างหมู่บ้านได้ตลอดเวลา หรือบางเวลา

- 3) ประชาชนในบ้านสามารถช่วยเหลือประชาชนในหมู่บ้านได้อย่างไร
- 4) ประชาชนในบ้านอยู่ที่ไหน

สำนักหอสมุด